«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ Ընտանիքի հոգեբանություն, կոնֆլիկտներ

Առարկան՝ Պատմություն

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Ժաննա Կիրակոսյան

Ուսումնական հաստատություն՝ Արարատի մարզ, Հովտաշատի միջնակարգ դպրոց

Երևան 2022

ՀՈՎՏԱՇԱՏԻ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ԴՊՐՈՑ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Ընտանիքի հոգեբանություն, կոնֆլիկտներ

Առարկա՝ Պատմության

Ուսուցչուհի՝ Ժաննա Կիրակոսյան

Բովանդակություն

Ներածություն…………………………………………………………………………….3

Գլուխ1. Դերային կոնֆլիկտներ………………………………………………………….4

Գլուխ 2. Ներընտանեկան հարմարումը և կոնֆլիկտները……… ……………………11

Եզրակացություն…………………………………………………………………….16

Օգտագործված գրականության ցանկ…………………………………………………17

Ներածություն

Չնայած նրան, որ 20-րդ դարում դեռահասության շրջանը հոգեբանության մեջ լայնորեն ուսումնասիրվել է, ժամանակակից դեռահասները նախորդ սերունդների հասակակիցներից տարբերվում են մի շարք սոցիալ-հոգեբանական առանձնահատկություններով, նկատվում է կոնֆլիկտայնության բարձր մակարդակ դպրոցի պայմաններում, մասնավորապես մանկավարժական գործընթացում:

Կոնֆլիկտային վարքի օնտոգենեզի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ դեռահասության տարիքը միջանձնային կոնֆլիկտների ծագման տեսակետից համարվում է առավել լարված: Տեսաբանների մեծամասնությունը համակարծիք է այն հարցում, որ դեռահասության տարիքում բոլոր հոգեբանական երևույթների հիմքն է կազմում օրգանիզմի կենսաբանական հասունացումը՝ զուգորդված սեռական հասունացմամբ, որի արդյունքում դեռահասի անձի ձևավորման, զարգացման հիմնական նպատակն է դառնում սոցիալ-հոգեբանական հասունության ձեռքբերումը:

Ներանձնական կոնֆլիկտները իրենցից ներկայացնում են անձի մեջ հավասարազոր, բայց հակադիր ուղղված մոտիվներ, պահանջներ, հետաքրքրություններ: Կոնֆլիկտի տվյալ տեսակի առանձնահատկություն համարվում է ցանկությունների և հնարավորությունների միջև ընտրությունը, անհրաժեշտությունը՝ կատարելու և հետևելու անհրաժեշտ նորմերին:

Կոնֆլիկտը համարվում է հակադիր կարծիքների, հայացքների, հետաքրքրությունների և պահանջների հանդիպում: Կարելի է առանձնացնել որոշ պատճառներ, որոնք առաջացնում են հաճախակի կոնֆլիկտներ ընտանիքում:

Դերային հարաբերությունները ընտանիքում, որոնք ձևավորվում են որոշակի ֆունկցիաների կատարման դեպքում, կարող են բնորոշվել դերային համաձայնությամբ կամ դերային կոնֆլիկտով:

Գլուխ 1. Դերային կոնֆլիկտներ

Կոնֆլիկտի հիմնախնդրի նկատմամբ գիտական հետաքրքրությունը նշանակալիորեն մեծացել է, ինչը կարելի է բացատրել ժամանակակից հասարակության կոնֆլիկտայնության ընդհանուր մակարդակի բարձրացմամբ, երբ այն ամբողջ հասարակությանը, այդ թվում նաև առանձին անհատին կանգնեցնում է դրանց լուծման անհրաժեշտության առջև: Կոնֆլիկտային իրավիճակներում յուրաքանչյուր մարդու հատուկ են վարքի որոշակի ձևեր, որոնք ձևավորվում են անձի զարգացման վաղ փուլերում՝ երեխայի կողմից շրջապատող իրականության ակտիվ յուրացման, սոցիալական հարաբերությունների լայն ոլորտ ընդգրկվելու գործընթացում: Այս տեսանկյունից հատկապես կարևորվում է դեռահասության տարիքը՝ որպես առավել բարդ, հակասական և կոնֆլիկտային շրջան, երբ վերափոխվում է երեխայի նախկին վերաբերմունքը սեփական անձի, շրջապատողների և աշխարհի նկատմամբ:

Այդ խորքային փոփոխությունները զարգացող անձի մոտ առաջացնում են անխուսափելի կոնֆլիկտներ, ինչպես սեփական անձի, այնպես էլ այլ մարդկանց հետ:

Կոնֆլիկտային վարքի օնտոգենեզի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ դեռահասության տարիքը միջանձնային կոնֆլիկտների ծագման տեսակետից համարվում է առավել լարված: Տեսաբանների մեծամասնությունը համակարծիք է այն հարցում, որ դեռահասության տարիքում բոլոր հոգեբանական երևույթների հիմքն է կազմում օրգանիզմի կենսաբանական հասունացումը՝ զուգորդված սեռական հասունացմամբ, որի արդյունքում դեռահասի անձի ձևավորման, զարգացման հիմնական նպատակն է դառնում սոցիալ-հոգեբանական հասունության ձեռքբերումը[1]:

Այս տեսանկյունից առավել կարևորվում է հասակակիցների հետ փոխհարաբերությունների բնույթը:

Ընդհանուր առմամբ՝ հաղորդակցումը հասակակիցների հետ համարվում է դեռահասության տարիքում անձի առաջատար գործունեությունը: Այն

[1] Ալեմասկին Մ. Ա. Դեռահասների հետ դաստիարակչական աշխատանքը: Լ., 1996թ.

հնարավորություն է տալիս արտահայտելու և կառավարելու դրական և բացասական հույզերը, ամրապնդելու ինքնագնահատականը, ինքնավստահությունը:

Հասակակիցների հետ շփումը դեռահասին թույլ է տալիս ոչ միայն հասկանալ սեփական զգացմունքները, այլև արտահայտվել անվտանգ միջավայրում: Դեռահասի և իր հասակակիցների հետ հարաբերություններում առաջացող մտերմությունը պայմանավորված է նրանով, որ հասակակիցները ամեն ինչում հավասար են, ինչը առաջացնում է ամբողջականության և հուզական աջակցության աննկարագրելի զգացում: Դեռահասի մոտ հստակորեն դրսևորվում են միմյանց հետ փոխկապակցված երկու ձգտումներ՝ մի կողմից հասակակիցների հետ շփվելու, համատեղ գործունեություն կատարելու, կոլեկտիվ կյանքով ապրելու, մտերիմ ընկերներ ունենալու ցանկությունը, մյուս կողմից՝ ընկերների կողմից ընդունված, գնահատված և հարգված լինելու պահանջմունքը: Դեռահասի անձնային աճը, նրա հետաքրքրությունների շրջանակի լայնացումը և ինքնագիտակցության զարգացումը հասակակիցների հետ հաղորդակցման նոր փորձը կողմնորոշում է նրանց սոցիալականորեն արժեքավոր մղումների և ապրումների[2]:

Կոնֆլիկտի էության բացահայտման համար կարևոր է առանձնացնել նրա հիմնական նշանները, ձևակերպել դրա առաջացման պայմանները:

Կոնֆլիկտը մշտապես առաջանում է հակադիր ուղղված մոտիվների և դատողությունների հիմքում, որոնք կարելի է համարել կոնֆլիկտի առաջացման անհրաժեշտ պայման: Կոնֆլիկտի համար բնորոշ է սոցիալական փոխազդեցության սուբյեկտների հակամարտությունը, որն արտահայտվում է փոխադարձ կորստի կրման դեպքում (մտավոր, նյութական, ֆիզիկական, հոգեբանական և այլն):

Կոնֆլիկտի առաջացման անհրաժեշտ և բավարար պայմաններ համարվում են սուբյեկտների մոտ հակադիր ուղղված մոտիվների և

[2] Սեդրակ Ա. Սեդրակյան. 'Ընտանեկան հոգեբանություն', Ե., 2010թ.:

դատողությունների սոցիալական փոխազդեցությունների քանակը, ինչպես նաև նրանց միջև հակամարտության վիճակը:

Կոնֆլիկտի հիմնական կառուցվածքային տարրեր համարվում են կոնֆլիկտի կողմերը, կոնֆլիկտի առարկան, կոնֆլիկտային իրավիճակի կերպարը, կոնֆլիկտի մոտիվները, կոնֆլիկտի կողմերի դիրքերը:

Առանձնացնում են կոնֆլիկտների տարբեր ձևեր և տեսակներ: Գլխավորները նրանց միջև համարվում են ներանձնականները և միջանձնականները:

Ներանձնական կոնֆլիկտները իրենցից ներկայացնում են անձի մեջ հավասարազոր, բայց հակադիր ուղղված մոտիվներ, պահանջներ, հետաքրքրություններ: Կոնֆլիկտի տվյալ տեսակի առանձնահատկություն համարվում է ցանկությունների և հնարավորությունների միջև ընտրությունը, անհրաժեշտությունը՝ կատարելու և հետևելու անհրաժեշտ նորմերին:

Ներանձնական կոնֆլիկտի ճիշտ որոշման դեպքում մարդը կարող է վատնել մեծ ուժեր և ժամանակ, իսկ դա նշանակում է, հիմնականում աճում է հուզական ծանրաբեռնվածությունը, կարող է առաջանալ սթրես, իսկ նախքան որոշում ընդունելը անձի վարքը կարող է լինել անվերահսկելի:

Կոնֆլիկտը համարվում է անհամաձայնությունների արտահայտման և գրանցման միջոց, ինչպես նաև խնդիրներ հանրությունում, կազմակերպությունում, խմբում: Կոնֆլիկտը վկայում է այն մասին, որ այդ անհամաձայնությունները արդեն հասել են առավելագույն սահմանի, և այդ պատճառով հարկավոր են անհապաղ միջոցներ՝ նրանց հեռացման առումով:

Ներանձնական կոնֆլիկտների տեսակներից մեկը համարվում է դերային կոնֆլիկտը, երբ մի անձի մոտ առաջանում է անհրաժեշտություն միաժամանակ կատարելու սեփական տարբեր դերեր, որոնք հակասում են մեկը մյուսին: Առկա է ընտրության հարց, թե ինչ կատարել:

Ինչպես նաև դերային կոնֆլիկտը կարող է ներառել հակասություններ կազմակերպության տարբեր գործակիցների դերերի միջև:

Ներանձնական կոնֆլիկտների լուծման բարդությունը կայանում է նրանում, որ երբեմն կատարվում են երեք բաղկացուցիչների հատումներ, որոնք

անհրաժեշտ են հաստատված նպատակի ձեռքբերման համար՝ ցանկություններ (՛ուզում եմ), հնարավորություններ (՛կարող եմ), անհրաժեշտություններ (՛պետք է՛):

Որպեսզի համոզվել նրանում, որ տեղի ունի դերային կոնֆլիկտ, կարելի է հետևել համագործակիցներին և առանձնացնել մի շարք նշաններ՝ հարաբերությունների սահմանում, շփման ընդգծված պաշտոնական ձև, քննադատական արտահայտումներ մրցակցի հասցեին և այլն: Համագործակիցների անհատական-հոգեբանական առանձնահատկությունները հնարավորություն են տալիս անալիզի ենթարկել փակ կոնֆլիկտի վաղ սիմպտոմները կոնֆլիկտային իրավիճակի առաջացման փուլում: Տարբեր տիպի դերային կոնֆլիկտների լուծման դեպքում առաջին հերթին բավական օգտակար կարող է համարվել մի շարք կառավարական որոշումների ներդրումը:

Դերային կոնֆլիկտի լուծումը գիտակցվում է հիվանդագին պայմանների բացակայությամբ, կապված առկա կոնֆլիկտների հետ, միջանձնական կոնֆլիկտի բացասական հոգեբանական և սոցիալ-հոգեբանական գործոնների արտահայտում, մասնագիտական գործունեության որակի և արդյունավետության բարձրացում և այլն:

Դերային պահանջները և սպասումները սահմանվում են, վերջին հաշվով, խմբերի, հանրությունների սոցիալական նորմերով: Սոցիալական դերերը կարող են հիմնվել, ինչպես և նորմերը, օրենքի ուժին կամ հասարակական մտքի, սովորույթների ուժին: Դերի հաջող կատարման համար կարևոր է, որպեսզի այդ նորմերը լինեին ներքնապես յուրացված անձի կողմից, այսինքն ինտերնալիզացված: Դրանից է կախված սոցիալական դերի իրական կատարումը կամ չկատարումը: Իսկ դա նշանակում է, նաև դերային կոնֆլիկտների քանակությունը[3]:

Սոցիալական դերերի առումով մարդ նաև կատարում է տարբեր տիպի հոգեբանական դերեր: Հոգեբանական դերերը, որոնք խաղում է անհատը բազմազան կենսական պայմաններում բնավ ոչ միշտ են ներդաշնակորեն լրացնում մեկը մյուսին: Անձի դերային գործունեությունը բավական բարդ է,

[3] Վիշնեվսկայա Ա. Վ. Կոնֆլիկտաբանություն: 2003թ.

որպեսզի չառաջանան որևէ անհամաձայնություններ: Իրականում, անհամաձայնությունները հոգեբանական դերերի բնագավառում՝ միանգամայն տարածված երևույթ են: Այդ բոլոր հակասությունները միավորվում են 'դերային սթրես' հասկացությամբ, որը ներառում է երեք տեսակներ՝ դերային կոնֆլիկտներ, դերային անմիանշանակություն և դերային ծանրաբեռնում: Դերային կոնֆլիկտները բնորոշ են հոգեբանական դերերի բոլոր տեսակների համար:

Երբ խոսքը գնում է սոցիալական դերերի մասին, մենք հիմնականում գործ ենք ունենում միջանձնական հարաբերությունների և հաղորդակցումների բնագավառում եղած խնդիրների հետ, թեպետ հաճախ այդ խնդիրները կապված են անձնական գործոնների հետ:

Հակասությունները, որոնք ուղեկցում են կենսական դերերի փոփոխությունները մարդու դերային զարգացման պրոցեսում, մենք հետևում ենք կենսական ճգնաժամի ձևով: Այլ անհամաձայնություններ կենսական դերերի բնագավառում արտահայտվում են որպես անձի տարբեր դերային աններդաշնակութուններ:

Կենսական պայմանները, որոնցում տեղի են ունենում դերային կոնֆլիկտները, բավական շատ են: Դրանք կարելի է դասակարգել կախված բնութագրվող պարամետրերից, որոնք գտնվում են դասակարգման հիմքում ըստ պրոբլեմայնության աստիճանի, բարդության, կոնտեքստի, որում դրանք կատարվում են: Բնութագրենք իրավիճակների հիմնական տեսակները կախված դերերի հիմնական պարամետրերի փոխհարաբերություններից՝ դերային վարք, դերային սպասումներ, դերային Ես-կոնցեպցիա և այլն:

1. Այլ մարդկանց դերային վարքի չընդունում:
2. Սեփական դերային վարքի չընդունելը ուրիշների կողմից:
3. Անհնարինություն միաժամանակ բավարարելու տարբեր մարդկանց սպասումները:
4. Անհնարինություն կատարելու դերեր, որոնք չեն պատասխանում սեփական Ես-կոնցեպցիային:
5. Տարբեր դերերի անհամատեղելիություն:

6. Տարբեր պահանջների հակասություն կամ անհամատեղելիություն որոշակի դերի կատարմանը:

7. Ռեսուրսների անբավարարություն որոշակի դերի կատարման համար (դերային ծանրաբեռնում):

Ներկայացված իրավիճակները կապված են տարբեր տիպի դերային կոնֆլիկտների հետ: Չնայած գիտական գրականությունում մեծ քանակությամբ դերային կոնֆլիկտների դասակարգումներին, հեղինակներից մեծամասնությունը անվանում են նրանց հիմնական տեսակները՝

1. ինտերանձնական՝ կոնֆլիկտ տարբեր մարդկանց տարբեր դերերի միջև,

2. ինտրաանձնական՝ կոնֆլիկտ դերերի և ուրիշների դերային սպասումների միջև,

3. ինտերդերային՝ կոնֆլիկտ անհամատեղելի դերերի միջև, որոնք խաղում է մեկ անհատը,

4. ինտրադերային՝ կոնֆլիկտ դերի միջև, որն անհրաժեշտ է ներկայացնել անձի ներքին պահանջներով:

Դերային կոնֆլիկտի գլխավոր առանձնահատկություններ համարվում են կոնֆլիկտի զարգացման հստակ փուլերի բացակայությունը և ազդեցությունը միջանձնական կոնֆլիկտներին: Ինչպես գիտենք, կոնֆլիկտը միշտ բաղկացած է նախակոնֆլիկտային իրավիճակից, կոնֆլիկտի առաջացումից, նրա լուծումից հետո հետկոնֆլիկտային ընթացքից: Իսկ դերային կոնֆլիկտը կարող է վերաճել ճգնաժամի:

Դերային կոնֆլիկտի ֆունկցիաները նաև բաժանվում են դրականի և բացասականի: Դրական ֆունկցիաներին վերաբերում են դերային կոնֆլիկտի կարողությունը խթանել անձի զարգացումը, հնարավորությունը կոնֆլիկտի լուծման ընթացքում հեռացնելու այն թերությունները, որոնք հանգեցնում են դերային դժվարությունների առաջացման:

Իսկ դերային կոնֆլիկտի ֆունկցիաները վերաբերում են հնարավոր հեռացմանը անհատի վարքում, միջանձնական կոնֆլիկտների առաջացմանը:

Ա. Ի. Կոչետովի և Ն. Ն. Վերցինսկայայի հետազոտություններում բացահայտվեցին մի շարք նախադրյալներ, որոնք հանգեցնում են շրջապատող

միջավայրի նկատմամբ դեռահասների բացասական վերաբերմունքի առաջացմանը: Այդ նախադրյալներին են վերաբերում կոնֆլիկտների առաջացումը, որը պայմանավորված է գիտակցության և վարքի, պահանջմունքների և հնարավորությունների միջև հակասություններով, անձի ձևավորման բարդությունը և անհամաչափ զարգացումը, դեռահասի ձգտումը՝ լինելու յուրահատուկ և վառ անհատականություն, դարձնում են նրան տարօրինակ և անհասկանալի:

Ելնելով նշված նախադրյալներից, հեղինակները գալիս են այն եզրակացության, որ ընտանեկան և դպրոցական անլիարժեք դաստիարակության դեպքում այդ նախադրյալները ակտիվորեն դրսևորվում են՝ ուժեղացնելով անձի բացասական ուղղվածությունը, հանգեցնում են հասակակիցների հետ անսահման կոնֆլիկտների:

Դեռահասները աֆեկտիվորեն են վերապրում փոխհարաբերությունները շրջապատողների հետ, ինչպես նաև սեփական անձի դիրքը հասակակիցների խմբում: Հասակակիցների հետ հարաբերությունների կառուցման անկարողությունը, խմբում նշանակալի դիրքի հասնելու անհնարինությունը դառնում են հասակակիցների հետ հարաբերությունների խաթարման պատճառ: Հասակակիցների խմբում շփման մեջ անբավարարությունը անդրադառնում է նաև դեռահասների վարքի վրա, կարող է հանգեցնել կոնֆլիկտների: Բացի այդ՝ դեռահասները բարձր են գնահատում սեփական անձը պաշտպանելու կարողությունը: Այստեղ կարևորվում է կոնֆլիկտում համապատասխան վարք, վարքային ստրատեգիայի ընտրության խնդիրը:

Դեռահասի՝ անձի ձևավորման գործում հասարակության մեջ գրաված տեղի սեփական անձի կողմից տրվող գնահատականը կարևոր դեր է խաղում՝ որոշելով անձի սոցիալական ադապտացիան կամ դեզադապտացիան: Եթե դեռահասի ինքնագնահատականը տեղ չի գտնում հասարակության մեջ, և ինքնահարգանքի պահանջմունքը չի բավարարվում, զարգանում է անձնային անբարեհարմարության զգացում: Շրջապատի կողմից տրվող գնահատականի և ինքնագնահատականի միջև հակասությունները կարող են հանգեցնել ներանձնային և միջանձնային կոնֆլիկտների

Գլուխ 2. Ներընտանեկան հարմարումը և կոնֆլիկտները

Ընտանիքը որպես մարդկանց կայուն սոցիալական հանրություն, ունի բազմաթիվ տարիների պատմություն: Այն հասարակության տարր է հանդիսանում և կատարում է շատ կարևոր խնդիր՝ բնակչության թվի աճ, բազմացում: Դրա յուրահատկությունը կայանում է նրանում, որ մի քանի մարդ ամենասերտ փոխազդեցություն են ունենում երկարատև ժամանակահատվածում, մի քանի տասնյակ տարիների ընթացքում: Նմանատիպ ինտենսիվ փոխազդեցության համակարգում անհնար է գոյակցել առանց վեճերի, կոնֆլիկտների և ճգնաժամերի:

Ելակետային դերն ամուսնական հարաբերություններում խաղում են ամուսնական կոնֆլիկտները: Դրանք հաճախ առաջանում են ամուսինների պահանջմունքների անբավարարումից: Ելնելով վերը նշվածից, առանձնացնենք ամուսնական կոնֆլիկտների հիմնական պատճառները՝

1. ամուսինների հոգեսեքսուալ անհամատեղելիություն
2. սեփական 'Ես'-ի նշանակալիության, կարևորության պահանջմունքի անբավարարվածություն,
3. ամուսիններից մեկի սոցիալական դիրքի ցածրացում
4. դրական հույզերի պահանջմունքների անբավարարվածություն,
5. քնքշանքի, հասկանալու և փոխըմբռնման բացակայություն, հոգսեր և այլն:

Կոնֆլիկտը համարվում է հակադիր կարծիքների, հայացքների, հետաքրքրությունների և պահանջների հանդիպում: Կարելի է առանձնացնել որոշ պատճառներ, որոնք առաջացնում են հաճախակի կոնֆլիկտներ ընտանիքում՝

-տարբեր հայացքներ ընտանեկան կյանքին,

-չբավարարված պահանջներ և դատարկ սպասումներ,

-տարբերություններ հոգևոր հետաքքրություններում,

-էգոիզմ,

-անհավատարմություն,

-անհարգալից մոտեցում միմյանց հանդեպ,

- երեխաների դաստիարակմանը չմասնակցելու ցանկություն,

-խանդ,

-ոչ հարգալից մոտեցում հարազատների հանդեպ,

-միմյանց օգնելու չցանկանալը,

-հրաժարումը օգնելու տնային գործերում,

-խառնվածքների անհամատեղելիութունը և այլն:

Սրանք ոչ բոլոր պատճառներն են, որոնք առաջացնում են կոնֆլիկտներ ընտանիքում: Ավելի հաճախ պատճառները շատ են: Կախված դրանց լուծումից, կոնֆլիկտները կարելի է բաժանել երկու տիպի՝

-Ստեղծագործող՝ իրենից ներկայացնում է որոշակի համբերատարություն միմյանց միջև հարաբերություններում, մերժում վիրավորանքներից, նվաստացումից, կոնֆլիկտի առաջացման պատճառների որոնում, պատրաստվածություն երկխոսության անցկացման համար, ցանկություն փոխելու հաստատված հարաբերությունները:

-Ջախջախիչ՝ իրենից ներկայացնում է վիրավորանքներ, նվաստացում, ձգտում վիրավորել, ավելի շատ սովորեցնել, մեղքը բարդել ուրիշին: Արդյունքում անհետանում է փոխադարձ հարգանքը, միմյանց հետ շփումը վերածվում է պարտականության, հաճախ բավական տհաճ[4]:

[4] Արզումանյան Ս. Ջ. Անբարենպաստ ընտանիքի երեխայի ես-ի դրսևորումների հոգեբանական յուրատիպությունը սոցիալականացման վաղ շրջանում, ‘Հոգեբանությունը և կյանքը’, հանդես 2, ‘Զանգակ 97’, Ե. 2002թ.

Անհրաժեշտ է սահմանել, թե ինչն է համարվում հիմք ընտանիքում կոնֆլիկտի առաջացման համար՝

1. Չբավարարված պահանջ ինքնահաստատումում,
2. Մեկ կամ երկու ամուսինների ձգտումը ամուսնությունում իրականացնել նախ և առաջ անձնական պահանջները (էգոիզմ),
3. Ամուսինների անկարողությունը շփվելու միմյանց, հարազատների, ընկերների և ծանոթների, գործընկերների հետ,
4. Ուժեղ զարգացած նյութական ամբիցիաներ՝ մեկ կամ երկու ամուսինների մոտ,
5. Ամուսիններից մեկի հրաժարվելը մասնակցելու տնային գործերի անցկացմանը,
6. Մեկ կամ երկու ամուսինների մոտ բարձր ինքնագնահատականի քանակությունը,
7. Ամուսիններից մեկի հրաժարվելը զբաղվելու երեխաների դաստիարակությամբ կամ հայացքների չհամընկնումը դաստիարակության մեթոդներին,
8. Ամուսինների պատկերացումների տարբերությունները ամուսնու, կնոջ, հոր, մոր դերերի էության մասին,
9. Անհասկացությունը որպես հրաժարում վարել երկխոսություն,
10. Ամուսինների խառնվածքի տարբեր տեսակներ և անկարողություն հաշվի առնելու խառնվածքի տեսակը,
11. Ամուսիններից մեկի խանդը,
12. Ամուսիններից մեկի ամուսնական անհավատարմությունը,
13. Ամուսիններից մեկի սեռական սառնությունը,
14. Վտանգավոր սովորույթները ամուսիններից մեկի մոտ և դրա հետ կապված հետևանքները,
15. Հատուկ դեպքեր:

Հարկավոր է նշել, որ վերոհիշյալ կոնֆլիկտներից յուրաքանչյուրն ունի իր լուծումը և ճիշտ մոտեցման դեպքում չի հանգեցնում ընտանեկան հարաբերությունների քայքայման:

Մարդիկ, ովքեր ստեղծում են ընտանիք, ձգտում են բավարարել մի շարք պահանջներ՝ սիրո, երեխաների, ընդհանուր ուրախությունների կրումում, ըմբռնումում, շփումում:

Մինչդեռ, ընտանիքի ստեղծումը դա ոչ միայն ամուսնության մասին իրական պատկերացումների իրականացումն է, որոնք հաստատվել են ապագա ամուսինների մոտ: Ընտանեկան անբարեկեցության կարևոր գործոններ են հոգեբանակենսաբանական անհամատեղելիությունը, գործոնները, որոնք ցուցաբերում են փոխաբերական փոխազդեցություն ամուսնական կյանքի բարեկեցությանը, կրթությունը, աշխատանքային կայունությունը, տարիքը, ծանոթության տևողությունը և այլն: Այս բոլոր գործոնները ստեղծում են նախադրյալներ ամուսնական հավատարմության և անհավատարմության առաջացման համար: Հոգեբանական անհամատեղելիությունը անհնարինությունն է ճգնաժամային պահերին հասկանալ միմյանց: Հոգեբանական համատեղելիությունը սահմանվում է որպես գործընկերների փոխադարձ ըմռնում հաղորդակցման և համատեղ գործունեության առումով, հիմնված օպտիմալ համադրությանը՝ նմանությանը կամ փոխլրացմանը՝ արժեքային կողմնորոշումներին, անձնական և հոգեֆիզիոլոգիական առանձնահատկություններին[5]:

[5] Է. Էրիքսոն. Նույնականացում, պատանեկություն և ճգնաժամ: Մ., 1996թ.

Այսպիսով, կոնֆլիկտները կապված են մարդկանց ձգտումների հետ՝ բավարարելու այս կամ այն պահանջները կամ ստեղծել պայմաններ դրանց բավարարման համար՝ առանց գործընկերոջ հետաքրքրութունների հաշվառման: Պատճառները ինպես նշեցինք, բավական շատ են: Դա տարբեր հայացքներն են ընտանեկան կյանքին, չիրականացված սպասելիքները և պահանջները, կոպտությունը, անհարգալից մոտեցումը, ամուսնական անհավատարմությունը, ֆինանսական դժվարությունները և այլն:

Ընտանիքի հասկացությունը որպես սոցիալական հաստատությանը՝ մեծ նշանակություն ունի դերային հարաբերությունների անալիզին ընտանիքում: Ընտանեկան դերը մարդու սոցիալական դերերից մեկն է հանրությունում:

Ընտանեկան դերը ընտանիքում ընդունված նորմերի համապատասխանելիության միջոցն է մարդու վարքում, կախված դիրքերից, զբաղեցրած նրա կողմից ընտանեկան հարաբերությունների համակարգում: Ընտանեկան դերերը սահմանվում են ընտանեկան խմբում մեկ մարդու տեղով և ֆունկցիաներով և նրանց բաժանումները՝ ամուսնականի, ծնողականի, մանկականի, միջսերնդայինի և ներսերնդայինի, և այլն: Ընտանեկան դերի կատարումը կախված է մի շարք պայմանների կատարումից, նախ և առաջ ամեն ճիշտ ձևավորված դերային կերպարից:

Որպեսզի ձևակերպել սեփական վարքի կերպար, մարդ պետք է հստակ սահմանի իր տեղը և մյուսների տեղը ընտանիքի դերային կառուցվածքում: Օրինակ, այն կարող է կատարել ընտանիքի բաժնի դերը, կամ հիմնականում, ընտանիքի նյութական ձեռքբերումների գլխավոր կարգավորիչ:

Եզրակացություն

Այսպիսով, դերային հարաբերությունները ընտանիքում, որոնք ձևավորվում են որոշակի ֆունկցիաների կատարման դեպքում, կարող են բնորոշվել դերային համաձայնությամբ կամ դերային կոնֆլիկտով: Ներանձնական կոնֆլիկտների տեսակներից մեկը համարվում է դերային կոնֆլիկտը, երբ մի անձի մոտ առաջանում է անհրաժեշտություն միաժամանակ կատարելու սեփական տարբեր դերեր, որոնք հակասում են մեկը մյուսին: Առկա է ընտրության հարց, թե ինչ կատարել:

Ինչպես նաև դերային կոնֆլիկտը կարող է ներառել հակասություններ կազմակերպության տարբեր գործակիցների դերերի միջև:

Այսպիսով, կոնֆլիկտները կապված են մարդկանց ձգտումների հետ՝ բավարարելու այս կամ այն պահանջները կամ ստեղծել պայմաններ դրանց բավարարման համար՝ առանց գործընկերոջ հետաքրքրութունների հաշվառման: Պատճառները ինչպես նշեցինք, բավական շատ են: Դա տարբեր հայացքներն են ընտանեկան կյանքին, չիրականացված սպասելիքները և պահանջները, կոպտությունը, անհարգալից մոտեցումը, ամուսնական անհավատարմությունը, ֆինանսական դժվարությունները և այլն:

Դժվարությունները շատ հաճախ առաջանում են ընտանիքի անցման դեպքում մեկ փուլից մյուսին, երբ ամուսինները չեն կարող անմիջապես վերակառուցվել, և պահպանում են նախկին սկզբունքները և վարքը, որոնք բնորոշ են նախկին փուլերի համար:

Դերային կոնֆլիկտների կանխման համար հաճախ հարկավոր է անհատի և խմբերի դերային սպասումների փոխադարձ շտկում: Դա հանգեցնում է այլ մարդու դերերի ընդունմանը, այսինքն մարդու ընդունմանը այնպիսին, ինչպիսին նա կա: Վերջին պայմանը հատկապես կարևոր է, քանի որ մարդու և նրա դերերի անհամաձայնությունները բոլոր դերային կոնֆլիկտների առաջացման հիմնական պատճառներից մեկն են: Դերային սպասումների փոխադարձ շտկում կարելի է իրականացնել կիրառելով ‘դերերի փոխանակման’ հոգեդրամատիկ տեխնիկա:

Կոնֆլիկտների առաջացման աղբյուրներ կարող են լինել պատճառները, կապված ընտանիքի կյանքի փուլերի հետ: Կան առաջնային դժվարություններ, որոնք առկա են բոլոր ընտանիքներում առավել կամ նվազ սուր ձևով՝ միմյանց հանդեպ ադապտացումը, ծնողների հետ հարաբերությունների ձևավորումը, կան նաև երկրորդական դժվարություններ, ինչպիսիք են երեխայի հանդեպ խնամքի և դաստիարակության խնդիրները, դժվար տնային տնտեսության վարումը և այլն:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Սեդրակ Ա. Սեդրակյան. 'Ընտանեկան հոգեբանություն', Ե., 2010թ.:
2. Արզումանյան Ս. Ջ. Անբարենպաստ ընտանիքի երեխայի ես-ի դրսևորումների հոգեբանական յուրատիպությունը սոցիալականացման վաղ շրջանում, 'Հոգեբանությունը և կյանքը', հանդես 2, 'Զանգակ 97', Ե. 2002թ.
3. Է. Էրիքսոն. Նույնականացում, պատանեկություն և ճգնաժամ: Մ., 1996թ.
4. Ալեմասկին Մ. Ա. Դեռահասների հետ դաստիարակչական աշխատանքը: Լ., 1996թ.
5. Վիշնեվսկայա Ա. Վ. Կոնֆլիկտաբանություն: 2003թ.